

CATRO ANOS DE SEGUIMENTO DO LEIRÓN CINSENTO NO PARQUE NATURAL O INVERNADOIRO

Xosé Pardavila*, Ramsés Pérez**, Adrián Lamosa* e Lucía Parente**

No ano 2014, ADEGA e Sorex puxeron en marcha un proxecto de seguimento do leirón cinsento (*Glis glis*) no Parque Natural O Invernadoiro (Ourense) coa finalidade de facer un estudo da especie neste espazo natural. Os resultado do estudo, a día de hoxe, demostran a eficacia da colocación de caixas aniñadoiras.

Ramsés Pérez

Niñada de leirón cinsento (*Glis glis*) no P.N. O Invernadoiro, nunha das caixas aniñadoiras.

Os micromamíferos son especies clave nos ecosistemas, xa que son o alimento de infinidade de organismos (carnívoros, aves, réptiles...), e cumpren un importante labor como dispersantes de sementes, de tal xeito que os seus ciclos poden chegar a condicionar a abundancia dos seus depredadores (Douglas 1989). Estes animais poden ser empregados como indicadores da saúde ambiental dun ecosistema e da biodiversidade que acolle. Pero tamén o poden ser dos cambios que se producen, tanto de forma localizada como na escala da paisaxe, ben de orixe natural, ben causados polo ser humano.

OS ESTUDOS EN GALIZA DESTE PEQUENO ROEDOR

O leirón cinsento (*Glis glis*) é un roedor arborícola de hábitos nocturnos que se distribúe por toda Europa e ten na Península Ibérica o seu límite de distribución sur occidental. Ocupa unha estreita franxa no norte peninsular desde Cataluña ao noso país, asociado principalmente a bosques de montaña maduros e ben conservados.

En Galiza foi citado por primeira vez no s.XIX en Caveiro (actual P.N. Fragas do Eume) (López-Seoane 1861, 1866). Máis adiante, durante os anos 70 e 80 do s.XX citouse por outros autores en diversos puntos do país, como a Serra do Xistral, Ancares, Courel, Xurés e Macizo Central. Durante os anos 1985-86 realizáronse os primeiros traballos científicos dirixidos ao estudo desta especie en Galiza, que destacaban a importancia das landras e abelás na súa dieta de outono.

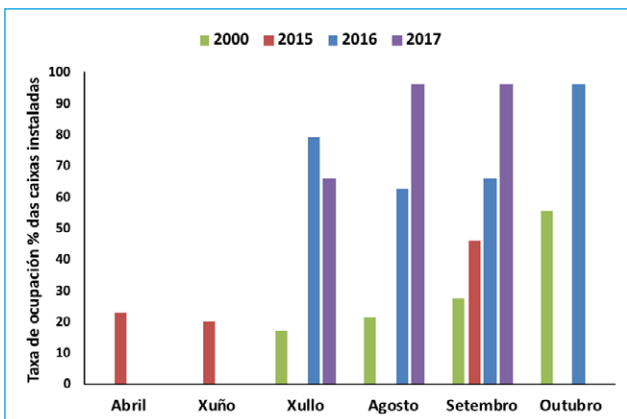
Entre 1998 e 1999 e, posteriormente, entre 2000 e 2001, realizouse un programa de conservación da especie no P.N. O Invernadoiro (Rey

2003), para o que foron instaladas un total de 47 caixas aniñadoiras na contorna da cabeceira da Corga de Augacenza, xusto antes de converterse na Corga de Figueiro, en plena Zona de Reserva Integral do Parque. No estudo, a ocupación destas caixas chegou a ser do 68% durante o outono (Rey 2003).

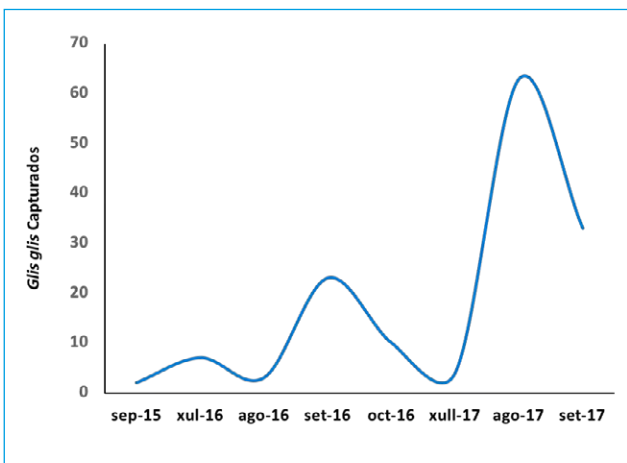
Os últimos traballos realizados no P.N. O Invernadoiro, indicaban naquel momento que a especie presentaba un estatus estable nesa localidade, aínda que moi sensible ás flutuacións na frutificación das especies arbóreas locais con froitos (Gigirey et al 1996, Gigirey e Rey 1998, Rey 2003), á súa vez, moi condicionadas polo clima. Por outra banda, a día de hoxe, non se ten confirmada a presenza da especie noutras localidades históricas (Rey 2003).

SEGUINDO O LEIRÓN, POR ADEGA E SOREX

No ano 2014 comezouse un plan piloto de seguimento da especie mediante a instalación de caixas aniñadoiras, obténdose interesantes resultados (Parente et al 2015). No mes de xullo dese ano instaláronse 24 caixas na contorna da Corga de Augacenza, incluída na Zona de Reserva Integral do P.N. O Invernadoiro. Xa en 2015, ampliouse a zona de traballo na Zona de Especial Conservación (ZEC) Bidueiral de Montederramo, co mesmo número de caixas. E, durante o ano 2016, como parte dos Campos de Voluntariado Ambiental da Dirección Xeral de Xuventude, Participación e Voluntariado da Xunta de Galiza, realizados no Parque Natural, construíronse 24 novas caixas aniñadoiras. Desta volta, as caixas foron repartidas en dúas zonas, colocando 12 caixas en cadansúa, sitas entre Ribeira Grande e O Rocín. Para a instalación

Evolución da taxa de ocupación das caixas instaladas desde 2014, comparada coa ocupación existente nas caixas do ano 2000.

Evolución dos animais capturados nas caixas aniñadoiras instaladas na Corga de Augacenza.

das caixas seguiu o protocolo facilitado polo proxecto do Museu de Granollers (Cataluña). Colocáronse liñas de 6 caixas, separadas entre si por 20-25 m aproximadamente, a unha altura de 2-3 m sobre o chan. Elixíronse preferentemente árbores con presenza de froitos nalgunha época do ano: abeleiras, carballos, canceiros, etc. Actualmente (xullo de 2018) permanecen instaladas un total de 72 caixas aniñadoiras, 48 no P.N.O Invernadoiro e 24 no ZEC Bidueiral de Montederramo.

VOLUNTARIADO AMBIENTAL

O proxecto de estudo e seguimento do leirón cinsento ten un compoñente científico, divulgativo e de participación social mediante o voluntariado ambiental. Ao longo destes catro anos, foron moitas as persoas voluntarias que participaron no seguimento do leirón cinsento, na construción das caixas aniñadoiras, na instalación das diferentes localizacións e, por último, acompañando ao equipo científico nas tarefas de revisión das caixas e toma de datos.

Así, a participación do voluntariado ten unha dobre función: dunha banda, permite dar a coñecer a situación e problemática desta especie, fundamentalmente asociada á perda de bosques autóctonos maduros; doutra banda, dá ao público xeral a posibilidade de participar en tarefas de estudo e conservación en espazos protexidos, á vez que se dá a coñecer o traballo do persoal investigador.

RESULTADOS ATA AGORA

Se atendemos á evolución da taxa de ocupación das caixas instaladas na Corga de Augacenza, queda patente a importancia deste tipo de accións e a eficiencia do método de traballo. Desde que foron instaladas as primeiras 24 caixas en xullo de 2014, teñen acadado un 95,8 % de ocupación (agosto de 2017).

Semella que a especie emprega estas estruturas para o seu acubillo, apareamento e reprodución, durante o verán. Do mesmo xeito, existe unha tendencia positiva no número de animais capturados ao longo destas catro tempadas de mostraxe (2014-2017), acadándose un total de 63 animais observados en agosto de 2017, dos que 26 eran crías nadas en 5 das nosas caixas.

Nas caixas instaladas no ZEC Bidueiral de Montederramo, apenas se atoparon indicios en 2 das 24 caixas. Porén as revisións realizadas neste espazo, cun total de 3 revisións nos catro anos, foron menos que no P.N. O Invernadoiro. No que respecta ás últimas caixas instaladas no P.N. O Invernadoiro no verán de 2016 (no Figueiro e no Rocín) aínda non se apreciou o seu uso.

CONCLUSIÓNS

Pódese concluír que este tipo de accións son un xeito sinxelo de favorecer o asentamento do leirón cinsento no seu límite de distribución, unha especie que posiblemente se atope ameazada no noso país. Por outra banda, permítenos comezar a coñecer certos aspectos da bioloxía desta especie en Galiza.

A tendencia de ocupación das caixas, como dos animais capturados, suxire que a especie é estable na área de estudo, pero que sofre oscilacións poboacionais, probablemente, debido ás variacións na produción de sementes, principalmente de landras de carballo.

Aínda que os datos obtidos son de interese, para poder valorar a tendencia real desta poboación é necesario facer un seguimento a longo prazo, por un período mínimo de 5 a 10 anos. Alén diso, é preciso aumentar o esforzo de revisións na zona do ZEC Bidueiral de Montederramo, pois, de obter datos concluíntes, estaríase a ampliar o seu límite de distribución occidental.

Hoxe en día, os recursos económicos para a realización deste programa de seguimento son case inexistentes, de aí a variabilidade nas datas de mostraxe. Ao igual que sucede co estudo e seguimento doutras moitas especies en Galiza, precisase dun maior esforzo e investimento económico da Administración, para podermos xestionar e conservar o noso patrimonio natural de acordo a datos científicos e a un coñecemento real.

***/** Os/as autores/as son membros de Sorex Ecoloxía e Medio Ambiente S.L. (*) e ADEGA (**).**

REFERENCIAS

De Castro, R. (2008). Voluntariado ambiental. Claves para la acción proambiental comunitaria. Edit. Graó Colección.

Douglass, R. J. (1989). Assessment of the use of selected rodents in ecological monitoring. Environmental management 13 (3): 355-363.

López-Seoane, V. (1866a). Reseña de la Historia Natural de Galicia, Soto Freire, Lugo. 70pp.

Parente, L., Pardavila, X., Pérez, R. e Lamosa, A. (2015). Programa de seguimento do leirón cinsento (*Glis glis*) mediante instalación de caixas aniñadoiras. Informe inédito. 17pp.

Rey, J.M. (2003). La utilización de cajas nido en la conservación del lirón gris (*Glis glis* L.) en Galicia. Revista Real Academia Galega de Ciencias. Vol. XXII., 29-56.

Toma de medidas dun leirón cinsento (*Glis glis*).

Remesés Pérez

Revisión e toma de datos dunha das 48 caixas aniñadoiras instaladas no P.N O Invernadoiro.